

Rosenfinken *Carpodacus erythrinus* i Sverige 1969 och 1974The Scarlet Grosbeak *Carpodacus erythrinus* in Sweden in 1969 and 1974

LENNART RISBERG & BIRGER RISBERG

Få fågelarter har expanderat så starkt i Sverige de senaste årtiondena som rosenfinken *Carpodacus erythrinus*. Utvecklingen fram t.o.m. 1965 har tidigare behandlats (Risberg 1970), och här behövs bara erinras om, att inte fler än två häckningar och åtta ströfynd är kända före 1950. Fynd vid Gävle 1940 och Storvik 1942 (H. Öberg i brev) samt på Hisingen, Göteborg, 1947 (Unger 1969) har redovisats först de senaste åren.

För att följa den fortsatta spridningen utsågs rosenfinken till riksinventeringsart 1969 med en kompletterande inventering 1974. Upprop för 1969 års inventering infördes av Olle Hedvall, Birger Hörnfeldt och Nils Lundmark i Vår Fågelvärld, Fauna och Flora, Sveriges Natur samt i några lokala ornitologiska publikationer. En stencil med uppmaning till rapportering utsändes dessutom till privatpersoner och föreningar. Upprop om inventeringen 1974 var införts endast i Vår Fågelvärld och ett par lokala skrifter. Dock utsändes även ett stencilerat uppprop till dels alla dem som rapporterat iakttagelser 1969, dels de lokala rapportkommittéerna (lrk). För att förbättra rapporteringen skickades i efterhand påminnelser till ett 50-tal personer som kunde förväntas inneha upplysningar om arten.

Rapportering

Gensvaret på de två inventeringarna var mycket gott. Sammanlagt lämnades 83 skriftliga rapporter 1969 och 144 rapporter 1974. Många brev innehöll sammanställningar av flera personers iakttagelser i en trakt eller ett landskap; totalt förekom 116 personers namn i rapporterna från 1969, 286 namn i de från 1974. Vi vill rikta ett varmt tack till alla dem som bidragit till inventeringarnas genomförande. Av utrymmesskäl är det inte möjligt att här räkna upp samtliga rapportörer, men vi kan inte undvika att nämna några personer som lämnat utomor-

dentligt utförliga rapporter och därigenom avsevärt underlättat vårt arbete. Det gäller Erik Borgström/lrk Värmland, Ragnar Nilsson/lrk Närke, Jan Erik Malmstigen/lrk Hälsingland och Gunnel Malmqvist/lrk Ångermanland, vilka presenterat sammanställningar av samtliga kända iakttagelser i respektive landskap. Stig Högstrom/lrk Gotland har samlat en mängd iakttagelser från ett stort antal ornitologer åren 1970-1974. Till detta skall fogas att vi, vid genomgång av de senaste årgångarna av Vår Fågelvärld, funnit några iakttagelser från 1969 som inte rapporterats till riksinventerarna.

Resultat

Sammanlagt rapporterades 371 rosenfinkhanar år 1969 och 1 409 hanar 1974. Fyndens fördelning över landet framgår av figur 2 och 3 samt tabell 1. Med tanke på att en sjungande rosenfinkhane uppmärksammas mycket lättare än en hona, har vi valt att endast beakta hanar. I annat fall skulle häckningslokalerna kunna bli överrepresenterade i figurerna 1-3. Ett par undantag har dock gjorts. På Utklippan i Blekinge och ett par andra platser ringmärktes eller iaktogs några rosenfinkar som inte kunde könsbestämmas. Vi har då betraktat hälften av de ej könsbestämda fåglarna som hanar.

Av breven har det framgått att relativt många observationer gjorts på lokaler som bara besökts en eller ett par gånger. För kartorna och tabell 1 har vi därför valt att inte försöka särskilja stationära revirhävande hanar och sådana som visat sig endast tillfälligt.

Nedan följer en summarisk redovisning av fynden i de olika rapportområdena. För områden med något enda fynd ges noggranna data, annars vill vi presentera de viktigaste förekomsterna landskap för landskap. Där så har varit möjligt anges antalet tillfälligt uppträdande hanar.

Tabell 1. Översikt över rapporteringen av rosenfink *Carpodacus erythrinus* 1958, 1964, 1969 och 1974. Result of the Scarlet Grosbeak inquiry in 1958, 1964, 1969 and 1974.

Landskap Province	Antal rapporterade hanar år Number of males in year			
	1958	1964	1969	1974
Skåne	—	1	4	10
Blekinge	—	—	3	10
Halland	—	—	—	2
Småland	—	2	35	69
Öland	—	10	30	92
Gotland	9	6	30	94
Göteborg	—	—	—	—
Bohuslän	—	1	—	—
Västergötland	—	1	8	53
Östergötland	—	3	5	38
Dalsland	—	—	—	1
Värmland	—	4	2	29
Närke	1	—	6	55
Västmanland	1	1	7	92
Södermanland	—	4	20	45
Uppland	4	4	40	196
Dalarna	15	30	62	200
Gästrikland	—	25	37	94
Hälsingland	—	2	2	56
Härjedalen	—	—	—	—
Medelpad	—	2	38	140
Jämtland	—	—	—	1
Ängermanland	—	—	14	42
Västerbotten	1	2	19	79
Norrbottn	—	3	8	7
Asele lappmark	—	—	1	—
Lycksele lappmark	—	—	—	1
Pite lappmark	—	—	—	2
Lule lappmark	—	—	—	1
Torne lappmark	—	—	—	—
Summa Total	31	101	371	1 409

Skåne

1969 - 4 ♂, 1974 - 10 ♂. År 1974 fanns stationära hanar vid Simrishamn och Vollsjö (tidningsuppgifter) och möjligen även vid Kullen. I samtliga övriga fall sjöng hanarna 1-2 dagar. En honfärgad rosenfink vid Landskrona 25.5 1969 har inte medtagits i tabell 1 och figur 2.

Blekinge

1969 - 3 ♂, 1974 - 10 ♂. Den enda stationära hannen var en subad. vid Munkahusviken 20-27.6 1974. Rosenfinken häckade vid Kristianopel 1971-1973 (Carlsson 1974), men inte 1974.

Halland

1969 - 0 ♂, 1974 - 2 ♂. 1-2 ♂ hördes vid Högvadsån, N Falkenberg, 2.6 1974. En ♂ sågs vid Tylösand 8.7 1974.

Småland

1969 - 35 ♂, 1974 - 69 ♂. Enda säkra förekomster båda åren var i Grännatrakten och i Jönköpingstrakten. År 1969 inräknades 17-20 ♂ vid Gränna och 11 ♂ vid Jönköping. 1974 hade antalet stigit till 37-39 ♂ vid Gränna och till 13 ♂ vid Jönköping. Vid Pataholm, N Kalmar, hördes 6 ♂ i juni-juli 1974. Utanför Kalmartrakten gjordes bara en iakttagelse i östra Småland: en ♂ vid Hultsfred 27.5 1974.

Öland

1969 - 30 ♂, 1974 - 92 ♂. Många fynd gällde fåglar på genomsträck. År 1969 häckade ett par N Byxelkrok och 2-4 par vid Ottenby (Rodebrand 1975). På nordligaste Öland och vid Ottenby iaktogs vardera ca 10 ♂. År 1974 noterades 25-30 ♂ på båda platserna, men flertalet stannade till mycket kort tid. Vid Hornsjön hördes 4 ♂ och något par häckade. Också på mellersta Öland, t.ex. vid Mörbylånga, fanns enstaka häckande par 1974.

Gotland

1969 - 30 ♂, 1974 - 94 ♂. Fyra områden svarade för huvuddelen av fynden 1969, nämligen halvön längst i söder (Sundre-Vamlingbo-Burgsvik) med 12 ♂, Fårö med 6 ♂ samt Stora Karlsö och Katthammarsvik med vardera 4 ♂. I flertalet fall, särskilt längst i söder och på Stora Karlsö, tycks hanarnas uppträdande ha varit kortvarigt. År 1974 uppträdde rosenfinken på fler platser på huvudön, men de tre förstnämnda lokalerna dominerade lika eftertryckligt. På halvön i söder hördes drygt 30 ♂, de flesta tillfälligt i slutet av maj, på Fårö inräknades 19 ♂ och på Stora Karlsö 12-15 stationära ♂. Rapporter saknas från Gotska Sandön både 1969 och 1974. De är ön besökts av ornitologer vid månadsckiftet maj-juni har annars relativt många rosenfinkar iakttagits där. Det är värt att notera att iakttagelserna på Gotland med mycket få undantag gjorts vid eller nära kusten. En ♂ vid Lina myr 5.6 1974 är det enda fyndet på större avstånd från kusten än 10 km.

Göteborg

Inget fynd 1969 eller 1974.

Bohuslän

Inget fynd 1969 eller 1974.

Västergötland

1969 - 8 ♂, 1974 - 53 ♂. År 1969 hördes 2-3 ♂ vid Hornborgasjön och ensamma ♂ på sex andra lokaler. I samtliga fall rörde det sig om tillfälliga iakttagelser. År 1974 rapporterades hela 20 ♂ från Karlsborg, där arten iaktogs första gången 1971 (Klingvall 1975). 6 ♂ hördes vid Skultorp nära Skövde, 5 ♂ runt Hornborgasjön och 4 ♂ vid Möseberg. Också på några andra platser uppträdde rosenfinken stationärt.

Östergötland
1969 - sjön Ro hög. De en veck påträffa Flera av varav 6 lokal. I-sakligen Bjärka

Dalsland
1969 - (mannebi i Dalsla

Värmland
1969 - när ♂ i bol, Ka över en stränder Norra I viktiga ter som mark fö är de fö

Närke
1969 - (delade s vid Tys Hanarna: ändå da dessa pl iakttagel Kvismar spridda Hjälmarna b.

Västmanland
1969 - 4 ♂ från ken, Ski da hörd på fem för 30 ♂ I Väster Askövik ♂ rapp Stora vi kade tro 7 ♂ lär Virsbo.

Södermanland
1969 - 2 1969 gje

Östergötland

1969 - 5 ♂, 1974 - 38 ♂. År 1969 sågs 3 ♂ vid sjön Roxen, en ♂ vid Tåkern och en ♂ vid Ödeshög. De vid Roxen höll till på platsen åtminstone en vecka, de andra visade sig tillfälligt. År 1974 påträffades 16 ♂ runt Roxen och 5 ♂ vid Tåkern. Flera av dem hävdade revir. Omberg med 10 ♂, varav 6 stationära, växte fram till en ny betydande lokal. 1-2 ♂ hördes på sju andra platser, huvudsakligen kring Bråviken. Av dessa var bara en vid Bjärka Säby stationär.

Dalsland

1969 - 0 ♂, 1974 - 1 ♂. Ett par häckade vid Köpmannebro 1974. Första iakttagelserna av rosenfink i Dalsland gjordes 1971 (Gustavsson 1973).

Värmland

1969 - 2 ♂, 1974 - 29 ♂. År 1969 fanns en stationär ♂ på Hammarön och 1 ♂ hördes vid Knutsbol, Karlskoga, 13.6. År 1974 iaktogs rosenfinkar över en stor del av landskapet, med nö. Vänerstranden mellan Karlstad och Karlskoga med 8 ♂, Norra Råda med 5 ♂ och Föskefors med 4 ♂ som viktigaste områden. Iakttagelser så långt mot väster som vid Syslebäck, Charlottenberg och Gräsmark förtjänar uppmärksamhet, även om de inte är de första på dessa platser.

Närke

1969 - 6 ♂, 1974 - 55 ♂. De 6 hanarna 1969 fördelade sig på 3 ♂ vid Kvismaren samt vardera 1 ♂ vid Tysslingen, Nannberga och Kåvi, N Örebro. Hanarna vid Nannberga och Tysslingen hördes en enda dag, medan de andra var stationära. Tre av dessa platser svarade även 1974 för merparten av iakttagelserna. Runt Tysslingen hördes 16 ♂, vid Kvismaren och Kåvi 4 ♂ vardera. Återstoden var spridda över landskapet med viss koncentration till Hjälmarsstränderna. På flertalet platser hördes hanarna bara en eller ett par dagar.

Västmanland

1969 - 7 ♂, 1974 - 92 ♂. År 1969 rapporterades 4 ♂ från Fagersta samt vardera 1 ♂ från Askövik, Skinnskatteberg och Arboga. De tre sistnämnda hördes tillfälligt. År 1974 hördes 10 ♂ eller mer på fem platser i Västmanland. Fagersta svarade för 30 ♂, men bara ett 10-tal par bedömdes häcka. I Västeråstraken registrerades 20 ♂, varav 8 ♂ vid Askövik. De flesta tycks ha hävdade revir. 10-12 ♂ rapporterades från Nora, Västerfärnebo och Storå vid Guldsmedshyttan. På dessa platser häckade troligen några par. Av resterande 9 ♂ hördes 7 ♂ längs Kolbäckån mellan Strömsholm och Virsbo, men av dessa var bara en stationär.

Södermanland

1969 - 20 ♂, 1974 - 45 ♂. De flesta iakttagelserna 1969 gjordes på öar i skärgården. Endast på Tå-

kenön i Hjälmaren och vid Nyköping fanns stationära hanar. År 1974 gjordes fler fynd i landskapets inre. Den enda kända häckningen konstaterades vid Nynäshamn. Stationära hanar rapporterades från ett fåtal platser, nämligen Nyköping 4 ♂, Mörkö 2 ♂, Fituna 1 ♂ och Sandemar 4 ♂.

Uppland

1969 - 39 ♂, 1974 - 196 ♂. Viktigaste lokaler 1969 var Väddö med 17 ♂, Ledskär med 7 ♂ och Norrtäljetrakten med 5 ♂. På alla tre platserna torde några par ha häckat. De enda iakttagelserna i de inre delarna av Uppland var 1 ♂ vid Danne-mora och 1 ♂ vid Fånö vid Mälaren vid mitten av juni. År 1974 rapporterades hela 67 ♂ inom området Norrtälje-Rimbo-Söderbykarl. På Väddö med angränsande mindre öar inräknades 35 ♂. Den tredje stora förekomsten av rosenfink i Uppland fanns runt Vendelsjön, där 29 ♂ påträffades. På tre andra platser hördes 6-9 ♂, nämligen på Rådmansö, runt Tämnaren och vid Tierp. Inga uppgifter finns om hur stora de häckande bestånden var på de nämnda lokalerna. Inom ett brett bälte i mellersta Uppland gjordes bara några fynd, trots att det där finns gott om ornitologer.

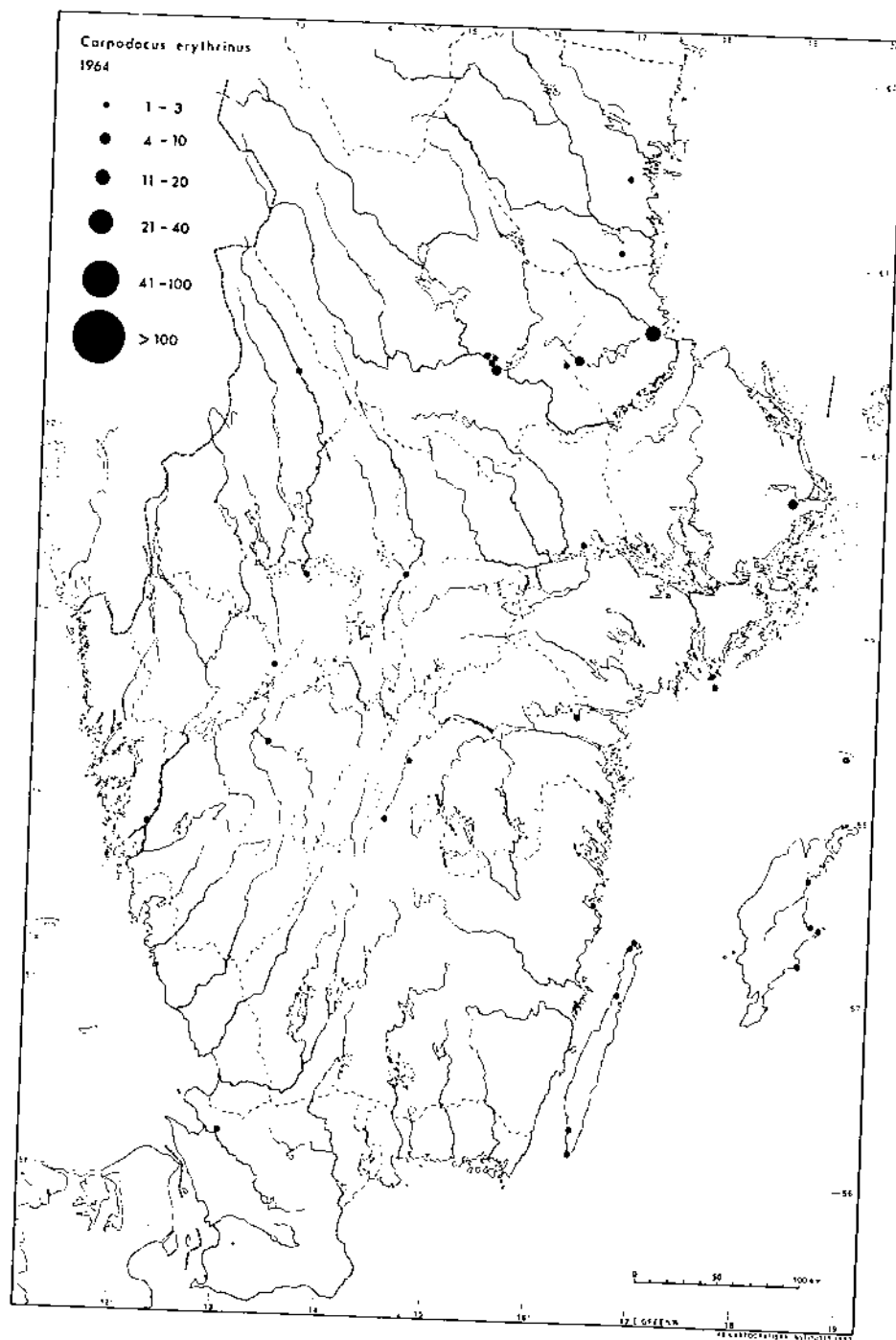
Dalarna

1969 - 62 ♂, 1974 - ca 200 ♂. Tre stora förekomster rapporterades 1969; 20 ♂ i Tunabygden, 18 ♂ i Norddalen vid Säter och 15 ♂ kring Hovran vid Hedemora. Återstoden fördelades på 7 ♂ mellan Rättvik och Leksand och 2 ♂ vid Folkärna. Samtliga lokaler ligger vid eller nära Dalälven.

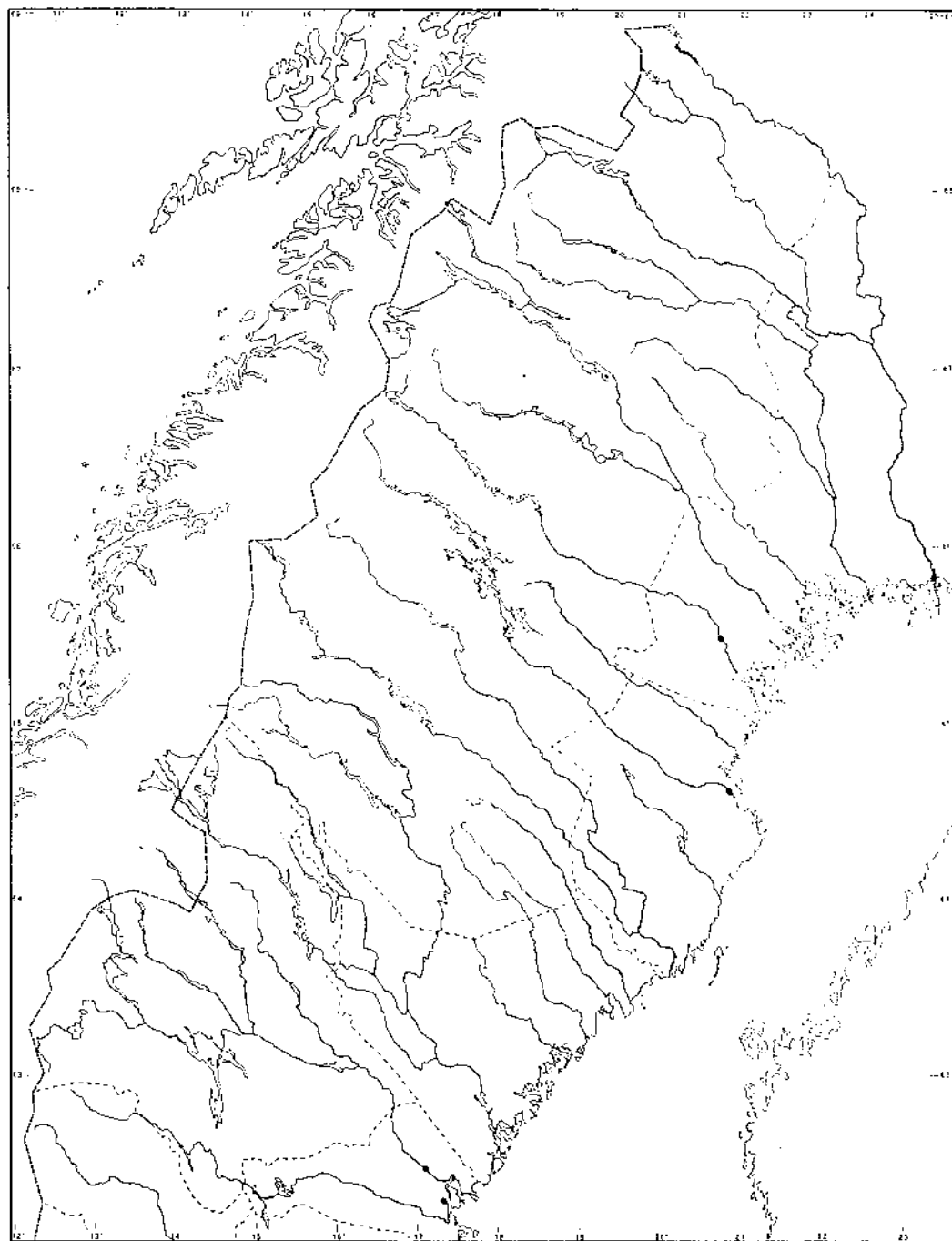
År 1974 hade rosenfinken en mycket stark stam vid sö. Siljan. Beståndet kring Rättvik uppskattades till ca 70 ♂, och mellan Leksand och Siljansnäs fanns 30 ♂. Tre andra centra för artens förekomst i Dalarna rapporterades. I Tunabygden sjöng ett 40-tal ♂, kring Folkärna 23 ♂ och runt Hovran ca 15 ♂. Från Sätertrakten har inga sifferuppgifter stått att uppbringa, men rosenfinken uppges ha varit vanlig. Det torde försiktigtvis kunna tolkas som att artens ställning hållits sedan 1969. Med de 200 hanarna var Dalarna tillsammans med Uppland det rosenfinkrikaste landskapet 1974. Ändå var arten inte särskilt spridd. Bortsett från 1 ♂ vid Skattlösberg och 6 ♂ vid Ludvika (i anslutning till Kolbäcksåns vattensystem, där det f.ö. gjordes flera iakttagelser längs Västmanlandsdelen) påträffades arten enbart vid Dalälven. De enda fynden längs Västerdalälven var nära Sälje vid Floda och så långt upp som vid Sälen.

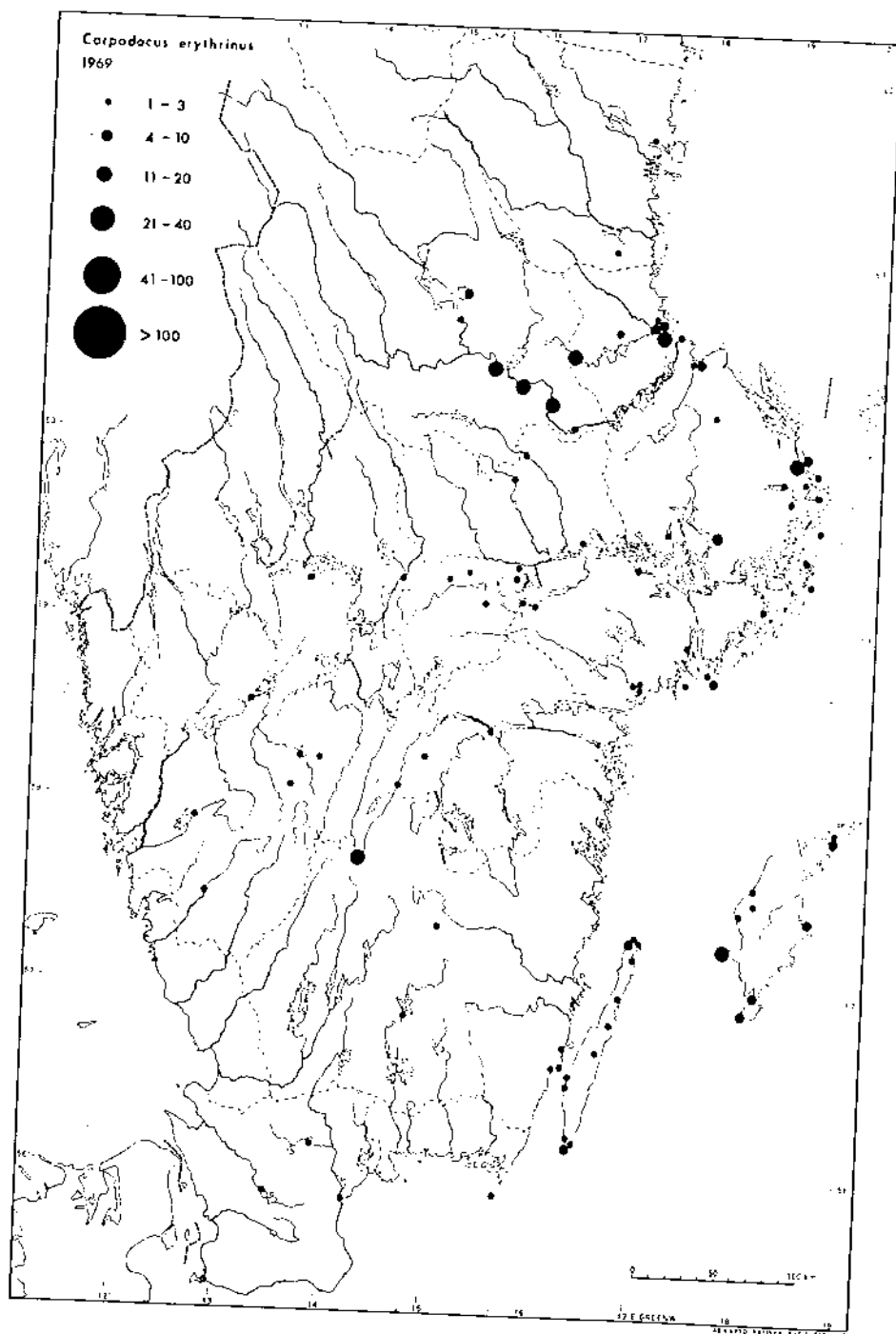
Gästrikland

1969 - 37 ♂, 1974 - 94 ♂. År 1969 inräknades 24 ♂ i Gävletrakten och 11 ♂ i Hoforstrakten. Dessa orter svarade även 1974 för de flesta fynden med 63 ♂ runt Gävle, varav många genomsträckande, och 13 ♂ i Hofors-Torsåkertrakten. År 1972 fanns 7 revirhävdade ♂ vid Kungsberg, men därifrån rapporterades bara 2 ♂ vid ett flyktigt besök 1974.

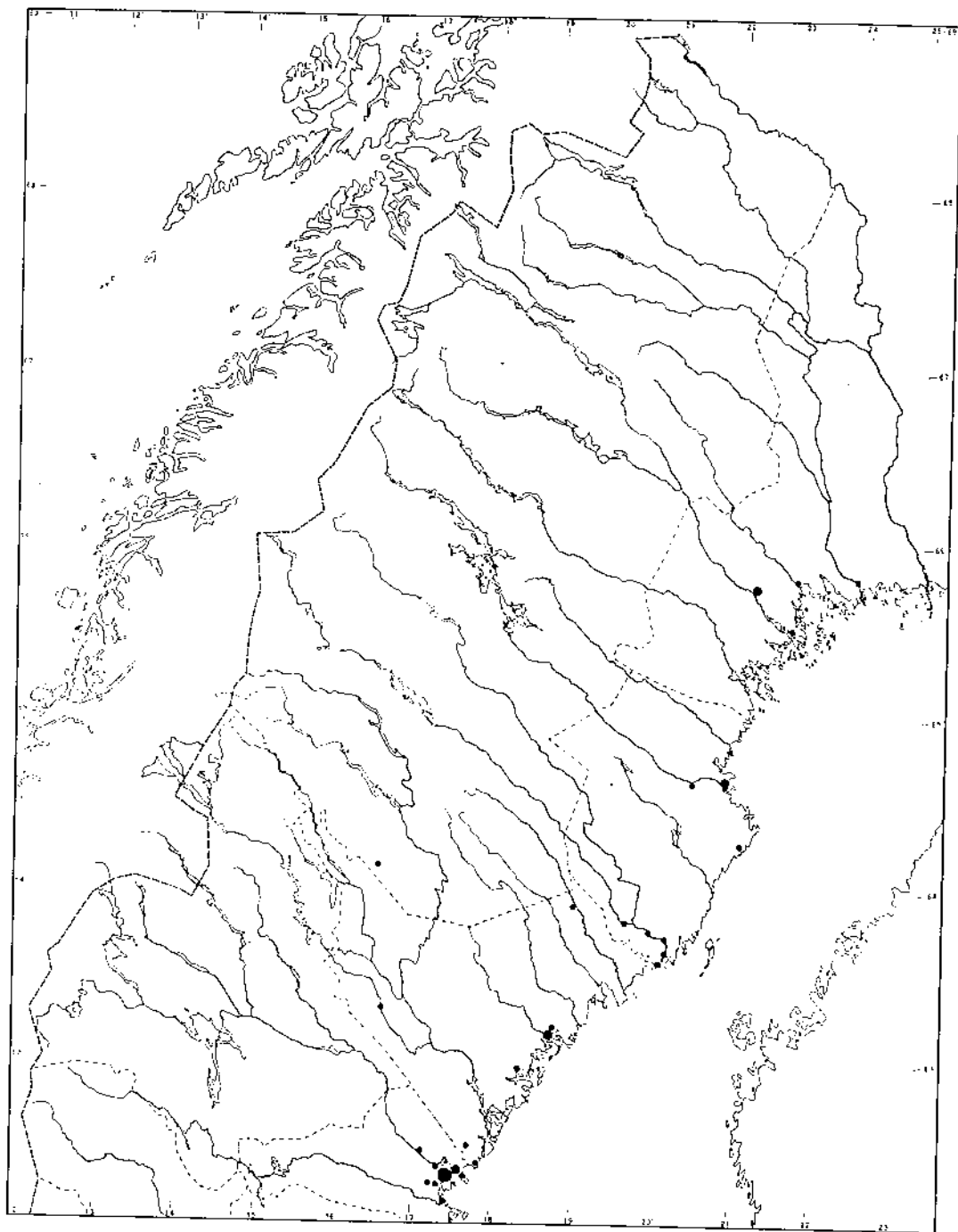

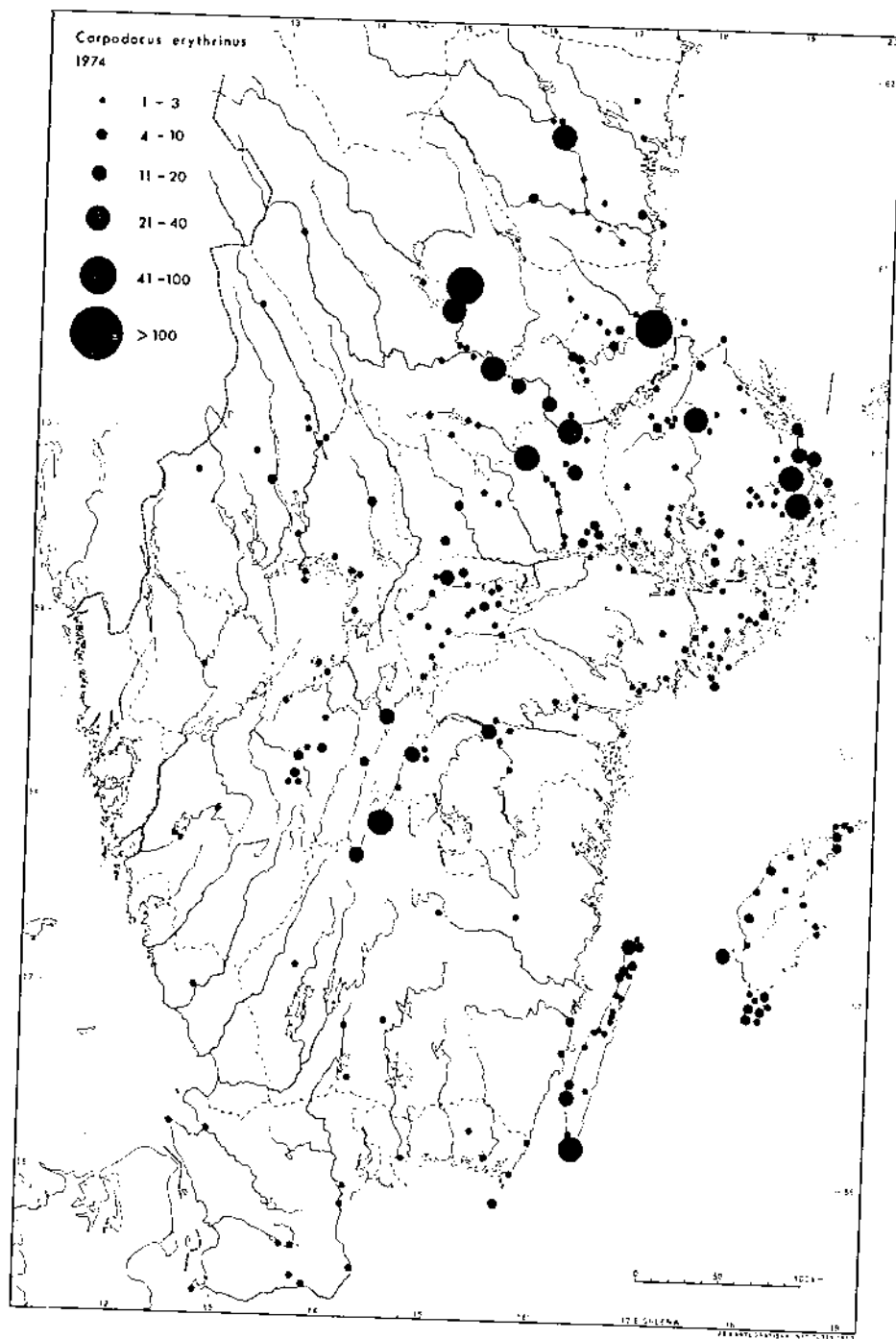
Figur 1. Rosenfinken *Carpodacus erythrinus* i Sverige 1964. Prickarna anger antalet hanar.
The Scarlet Grosbeak in Sweden 1964. The dots denote the number of males.

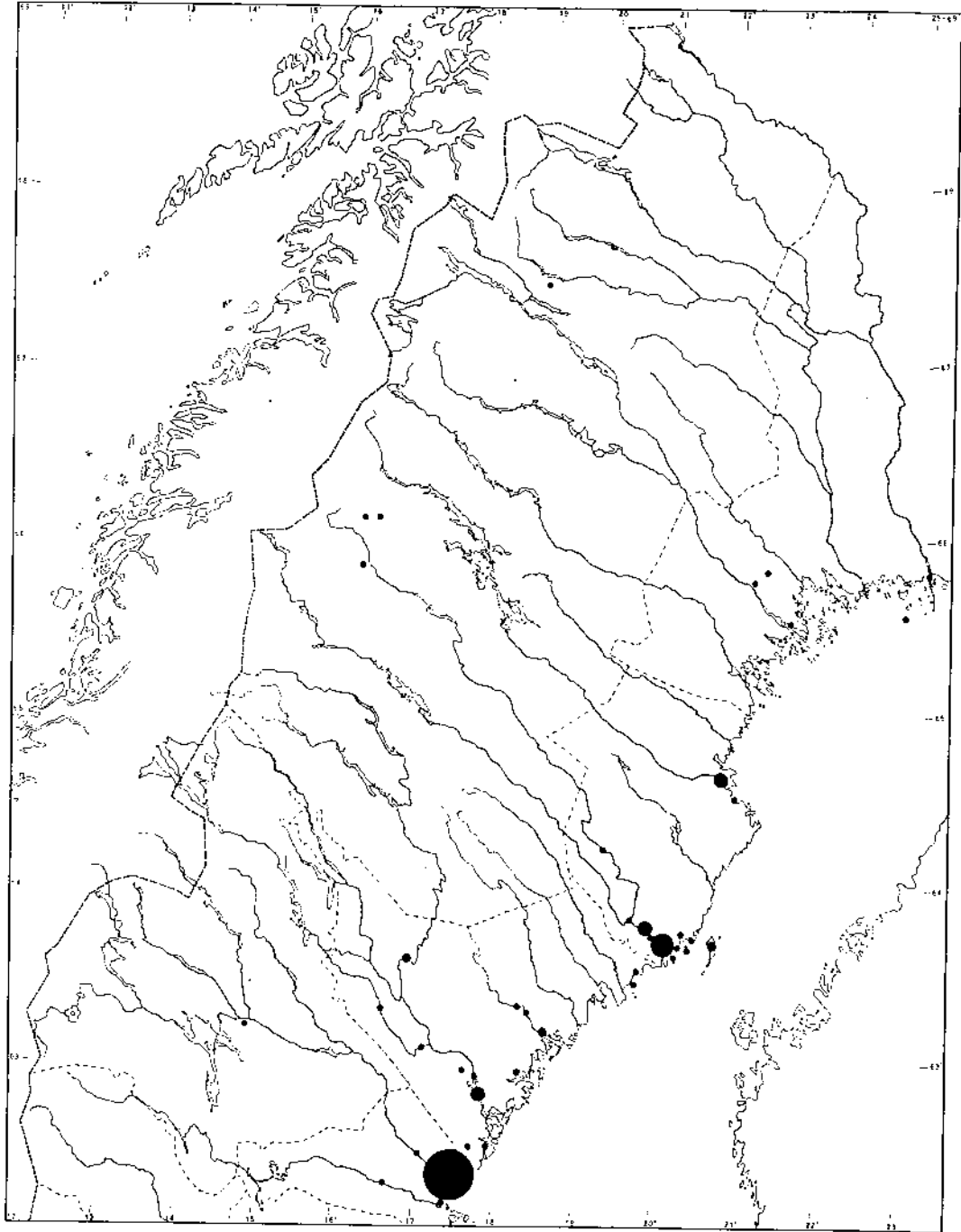
Figur 2. Rosenfinken *Carpodacus erythrinus* i Sverige 1969. Prickarna anger antalet hanar.
The Scarlet Grosbeak in Sweden 1969. The dots denote the number of males.

Figur 3. Rosenfinken *Carpodacus erythrinus* i Sverige 1974. Prickarna anger antalet hanar.
The Scarlet Grosbeak in Sweden 1974. The dots denote the number of males.

Hälsingland

1969 - 2 ♂, 1974 - 56 ♂. Båda iakttagelserna 1969, Stamnäs vid Hudiksvall 30.5 och Tönnånger 30.6 gällde tillfälligt uppträdande fåglar. År 1974 var Järvsötrakten det starkaste fästet med 28 ♂. Av dessa hävdade 7-10 ♂ revir på Storholmen i Ljusnan, medan de andra lokalerna inte följdes upp. Vid Söderhamn hördes 11 ♂, men bara någon enda var stationär. I den "sjungande dalen" vid Edsbyn fanns 5 ♂ under juni-juli. Från nö. delen av Hälsingland föreligger endast ett häckfynd vid Bergsjö och ströboobservationer av ensamma hanar vid Forsa och i Hudiksvall.

Härjedalen

Inget fynd 1969 eller 1974. Rosenfinken är ej funnen i landskapet.

Medelpad

1969 - 38 ♂, 1974 - ca 140 ♂. Både 1969 och 1974 tycks förekomsten i stort ha varit begränsad till Alnön och angränsande delar av fastlandet. År 1969 gjordes bara en iakttagelse mer än 10 km från kusten, nämligen av 1 ♂ vid Indal. År 1974 hördes 2 ♂ vid Indal och 1 ♂ vid Stöde. Förekomsten på norra delen av Alnön och på Söråkerslandet torde, tillsammans med den vid sö. Siljan i Dalarna, vara den tätaste i Sverige.

Jämtland

1969 - 0 ♂, 1974 - 1 ♂. 1 ♂ hördes vid Hölje, NNÖ Östersund, 6.6 1974. De första iakttagelserna av rosenfink i Jämtland gjordes 1972 och 1973 (Billing 1974).

Angermanland

1969 - 14 ♂, 1974 - 39 ♂. År 1969 fanns 8 ♂ i Örnsköldsvikstrakten, i övrigt 1-2 ♂ på fem platser. År 1974 förekom rosenfinken mer spridd. Kring Kramfors hördes 17 ♂, varav ca 10 stationära, vid Junsele 6 ♂, medan Örnsköldsvikstrakten bara svarade för 5 ♂. 4 respektive 2 av dem vid Junsele och Örnsköldsvik hävdade revir.

Västerbotten

1969 - 19 ♂, 1974 - 79 ♂. Centra i landskapet var Umeå med 6 ♂ 1969 och 56 ♂ 1974 och Skellefteå med 9 ♂ 1969 och 13 ♂ 1974. Enda iakttagelserna inne i landet var 2 ♂ vid Vännäs 1969 och 1 ♂ NV Vindeln 1974.

Norrbottnen

1969 - 8 ♂, 1974 - 7 ♂. År 1969 fanns 3-4 stationära ♂ vid Boden, men samtliga iakttagelser 1974 tycks ha gällt fåglar som snabbt dragit vidare, möjligen med undantag för 2-3 ♂ vid Luleå.

Åsele lappmark

1969 - 1 ♂, 1974 - 0 ♂. Den 15.6 1969 hördes 1 ♂ vid Avaträsk, NV Dorotea. Iakttagelsen är den första i Åsele lappmark.

Lycksele lappmark

1969 - 0 ♂, 1974 - 1 ♂. En subad. ♂ sjöng vid Ammarnäs 9.6-6.7 1974. Iakttagelsen är den första i Lycksele lappmark.

Pite lappmark

1969 - 0 ♂, 1974 - 2 ♂. Fynden 1974 gjordes mellan Tjälmejaure och Gavasjaure 17.6 och på Svai-pas sydsluttning 22.6. Iakttagelserna är de första i Pite lappmark.

Lule lappmark

1969 - 0 ♂, 1974 - 1 ♂. 1 ♂ hördes NV Harrejaure i Sjaunja 12.6 1974. Tidigare har tre fynd gjorts i Lule lappmark (Holm 1970, Lundberg 1973).

Torne lappmark

Inget fynd 1969 eller 1974. Den hittills enda iakttagelsen gjordes vid Abisko 1972 (Lundberg 1973).

Kommentar till rapporterna

Att skaffa sig en uppfattning om hur effektiv rapporteringen varit är ogörligt. Rosenfinken är en dagaktiv, huvudsakligen kulturbunden fågel, och borde därför lämpa sig väl som riksinventeringsart. Då emellertid lämplig terräng i form av busksnår nära vatten, enbuskmarker och igenväxningsmarker, spontana som lövsly eller frammanade som granplanteringar, har en vidsträckt men mosaikartad utbredning i landet, får man räkna med att åtskilliga par undgått ornitologerna.

På vissa håll, t.ex. i Dalarna, har rosenfinken funnits häckande med flera par under en följd av år. Uppmärksamheten har där efterhand riktats mot andra arter, vilket fört med sig att sifferuppgifterna från några av artens främsta tillhåll i Sverige bara är grova skattningar. I takt med att rosenfinken förlorat sin status som raritet, har en försämrad rapportering till de lokala rapportkommittéerna i Stockholmstrakten (Staa i brev), på Öland (Rodebrand 1975) och Gotland kunnat märkas. Om än inte lika tydligt kan man misstänka ett liknande förhål-

lande ä
utform
bäst i o
de sena

Tidigare

Rosenfi
höken C
paren F
fattande
rialet rö
lind (19
1964 föi
lysa den
1958. Å
upprop
tillfällen
visats i
Lundber
de brev
och 196

De se
verksam
rapportk
från 196
valt att
förelser.

Expansiv

Rosenfir
dan 195
1958 ra
sjungand
Hälften i
tidigast f
staterade
Gustavs
i Leksan
hanar oc
två av de
bruk (Ja
andra så,
häckade

Från 1'
hanar ko
Tre land
hanar (B
hanar oc
1975).

På häc
ning rum

lande även i andra delar av landet. Av brevens utformning att döma har rapporteringen varit bäst i områden där rosenfinken inte, eller först de senaste åren, hunnit etablera en fast stam.

Tidigare inventeringar

Rosenfinken var, tillsammans med bruna kärrhöken *Circus aeruginosus* och mindre flugsnappare *Ficedula parva*, föremål för en landsomfattande inventering i SOF:s regi 1958. Materialet rörande rosenfinken bearbetades av Otterlind (1959). Genom ett upprop i Vår Fågelvärld 1964 försökte Stig Lundberg få material att belysa den expansion som gjort sig märkbar efter 1958. År 1968 hade Jan Erik Malmstigen ett upprop infört i Vår Fågelvärld. Vid båda dessa tillfällen blev genväret så svagt att inget redovisats i tryck. Genom tillmötesgående från Lundberg och Malmstigen har vi fått överta de brev som inkom som svar på uppropen 1964 och 1968.

De senaste årens livaktiga lokalfaunistiska verksamhet med årlig rapportering via lokala rapportkommittéer har lett till att en rad fynd från 1964 och 1968 influerats i efterhand. Vi har valt att utnyttja materialet från 1964 för jämförelser.

Expansionens förlopp

Rosenfinken har iakttagits årligen i Sverige sedan 1952 (Risberg 1970). Vid inventeringen 1958 rapporterades under häckningstid 31 sjungande hanar (Otterlind 1959), se tabell 1. Hälften av dem iaktogs vid Dalälven, där arten tidigast fick fast fot i Sverige. Häckningar konstaterades i Norrdalen vid Säter, vid Boberg i Gustavs sn och vid Limsjön och Dragsängarna i Leksands sn. Från Gotland rapporterades nio hanar och några ej könsbestämda fåglar. Bara två av dem hävdade emellertid revir, vid Ahrs bruk (Jansson 1959) och Gammelgarn. De andra sågs på Gotska Sandön. Vid Norrtälje häckade två par.

Från 1964 har uppgifter om ca 100 sjungande hanar kommit till vår kännedom (se tabell 1). Tre landskap dominerade: Dalarna med ca 30 hanar (Bylin muntl.), Gästrikland med ca 25 hanar och Öland med ca 10 hanar (Rodebrand 1975).

På häckplatserna i Dalarna ägde en viss ökning rum mellan 1958 och 1969. I Norrtälje-

trakten rådde relativt låg fåltaktivitet 1964, och i likhet med i Dalarna, ägnades rosenfinken ingen större uppmärksamhet. Arten kan därför mycket väl ha ökat i antal, fastän rapporterna antyder ett stillestånd (Bo Granberg i brev). Den mest påfallande förändringen är i stället den stora spridningen av fynden över landet. År 1958 iaktogs rosenfinken i sex landskap, 1964 i 17 landskap. År 1958 sågs arten bara i Södermanland, Uppland och Västerbotten av landskapen längs ostkusten, men 1964 gjordes fynd i alla ostkustlandskap från Småland (om än vid Vättern) till Norrbotten, fränsett Ångermanland. En spridning in över landet var också märkbar, med iakttagelser t.ex. vid Kungälv, Lidköping, Lurö, Karlstad, Karlskoga och Asköviken vid Västerås.

År 1969 fyrdubblades antalet rapporterade rosenfinkhanar jämfört med 1964 (se tabell 1 och figur 2). I stort kan fynden sägas vara koncentrerade till sex områden:

1. *Öland och Gotland*. En stor del av de inalles 60 hanarna rastade bara ett kort tag för att senare, av allt att döma, fortsätta mot fastlandet. Flera direkta sträckakttagelser finns från Ölands norra udde.

2. *Vätterområdet*, med Gränna- och Jönköpingstrakten som centrum. Ökningen var här mycket stark, från två hanar vid Gränna 1964 till ca 30 hanar vid sö. delen av Vättern 1969. Häckningar på denna utpost 1955-1957 och från 1964 torde vara en följd av optimal biotop och utpräglad ortstrohet hos rosenfinken, dokumenterad t.ex. genom att en ringmärkt hona konstaterades häcka på samma plats i Dalarna 1957-1961 (Norström 1963).

3. *Södermanlands- och Upplandskusten*. Ökningen av antalet rapporterade hanar i Södermanland kan till stor del tillskrivas fåglar på genomsträck, medan en reell ökning noterats vid Norrtälje och Väddö med innanför liggande fastland nykoloniserats. Som dagflyttare påverkas rosenfinken säkerligen av den ledlinjeverkan mot NV och V som den lettiska kusten, nv. Estland med öarna Ösel och Dagö samt sv. Finland med den åländska skärgården innebär. Fynden vid kusten och på öar i Södermanland och Uppland är ett uttryck för detta.

4. *Mälar- och Hjälmarmrådet*. Mot ett fynd 1964 står ett 10-tal 1969. De utgör förmodligen förlängningen av sträcket över föregående område.

delen av Sverige nedom fjällen och den sammanhängande norrländska barrskogen, fränsett Skåne, västkusten och det inre av Småland.

I vissa områden, t.ex. vid sö. Siljan och på Alnön, har den kommit att bli en av karaktärsfåglarna. En jämförelse med äldre uppgifter visar en tre-fyrdubbling av antalet rapporterade rosenfinkhanar vart femte år. Skulle expansionen fortsätta innebär det att arten inte längre lämpar sig för riksinventeringsförfarandet. Intresset får i så fall inriktas på att följa spridningen i landets sydligaste och västligaste delar samt i det inre av Norrland.

Summary

The members of the Swedish Ornithological Association (SOA) were asked to report all observations of the Scarlet Grosbeak in 1969 and 1974. A total of 83 written reports were delivered in 1969 and 144 in 1974.

Table 1 and Figs. 2 and 3 show the results of the inquiries. A total of 371 ♂ were reported in 1969 and 1409 ♂ in 1974. No distinction was made between resident males and those passing through, owing to lack of information. The effectiveness of the inquiries as a whole is somewhat doubtful. Suitable breeding grounds have a wide but scattered distribution in Sweden, which necessarily means that a large number of possible areas were not visited by ornithologists. Moreover, the lookout and the spontaneous reporting of records have decreased in some provinces, as the Scarlet Grosbeak has gradually become a regular migrant, and in certain places a fairly numerous breeding bird. However, it seems probable that the inquiries give a good idea of the present status of the Scarlet Grosbeak in Sweden.

Comparisons are made with inquiries in 1958 by SOA and in 1964 (Fig. 1 and Table 1). From 1952 on the Scarlet Grosbeak has been recorded annually in Sweden. Ever since the first somewhat regular records in the late 1940s, the number of reported males in spring and summer has increased about 3-4 times every 5th year. From 1958 to 1964 inclusive the most remarkable change was the spread of records over Sweden. In 1958, records were made in 6 provinces compared with 17 in 1964. The total rose from 31 ♂ in 1958 to 101 ♂ in 1964.

In 1969 the occurrence can be separated in six more or less well-defined areas (Fig. 1).

(1) Öland and Gotland. Mostly birds passing through. Few breeding pairs.

(2) SE of lake Vättern. Two isolated strongholds, probably a consequence of optimum biotope and a well-developed "Oristreuë".

(3) The coast of Södermanland and Uppland. Mostly birds passing through. A marked increase in the breeding populations near Norrtälje.

(4) The surroundings of lake Mälaren and lake

Hjälmarén. Single observations.

(5) Dalarna and Gästrikland. A slow increase in localities known for a long time.

(6) The coast of the Gulf of Bothnia. Single, widely separated localities.

Until 1974, the breeding populations on Öland had increased. The areas 2-5 were united as a result of an increase in almost every locality from 1969 and an establishment in many new places. Thus the Scarlet Grosbeak is now widely distributed in central Sweden. In Dalarna, the most important province, almost every record was made close to the river Dalälven, which provides good breeding grounds. A rapid development took place at Sundsvall and Umeå in area 6, from 34 ♂ to 140 ♂, and from 6 ♂ to 56 ♂. A spread to Umeå from the long established populations on the Finnish side of the Gulf of Bothnia was expected. However, apart from occasional records, the first resident male appeared as late as 1966. A widening of the continuous Finnish breeding range around the Gulf of Bothnia into the province of Norrbotten could also be expected, but has not yet taken place.

A further spread of the Scarlet Grosbeak over central Sweden as well as the southern parts and the coast of the Gulf of Bothnia seems probable. Perhaps it will also penetrate the woodlands of northern Sweden along rivers and valleys, as is indicated by records far from known populations.

Litteratur

- Billing, H. 1974. [Fågelrapport från] Jämtland 1970-1973. *Vår Fågelvärld*, 33: 306-308.
- Carlsson, C.-I. 1974. Fågelkrönika 1973. *Fåglar i Blekinge*, 1973: 169-183.
- Gustavsson, K. 1973. [Fågelrapport från] Dalaland 1966-1972. *Vår Fågelvärld*, 32: 141-143.
- Holm, B. 1970. *Fåglar i Norrbotten*, 26: 1-175.
- Jansson, S. 1959. Ytterligare observationer av brun kärnhök och rosenfink under år 1958. *Vår Fågelvärld*, 18: 172.
- Klingvall, H. 1975. Rosenfinken - ny häckfågel i Karlsborgstrakten. *Grus 1974*, 42-43.
- Lundberg, S. 1973. [Fågelrapport från] Norrbottens län 1970-1972. *Vår Fågelvärld*, 32: 307-311.
- Nordström, G. 1956. Über die Expansion des Karmingimpels während des letzten Jahre in Finnland. *Ornis Fennica*, 33: 19-28.
- Nordström, S. 1963. Fågelrapport från Stora Tuna och Gustafs socknar i södra Dalarna år 1961. *Vår Fågelvärld*, 22: 211-212.
- Otterlind, G. 1959. Iakttagelser av liten flugsnappare och rosenfink. *Vår Fågelvärld*, 18: 49-63.
- Palm, J. 1951. Rosenfink vid Hovran. *Dalajägaren 1950*, 15-16.
- Risberg, E. L. 1970. Rosenfinkens *Carpodacus erythrinus* invandring till Sverige samt studier av dess häckningsbiologi. *Vår Fågelvärld*, 29: 77-89.
- Rodebrand, S. 1975. Rosenfinken *Carpodacus erythrinus* på Öland. *Calidris*, 4: 3-12.
- Unger, U. 1969. [Fågelrapport från] Västkusten 1963-1968. *Vår Fågelvärld*, 28: 283-286.

Författarnas adresser:

Lennart Risberg, Hagmarksgatan 44, S-813 00 Hofors
 Birger Risberg, Södra vägen 8, S-813 00 Hofors